

De bibliotheek als openbare ruimte: neutraal of pluraal?

Een bibliotheek is er voor iedereen, maar is dat wel zo? Door discussies op conferenties en gesprekken met bibliotheekmedewerkers ben ik steeds nieuwsgieriger geworden naar de betekenis van neutraliteit in openbare bibliotheken die beogen er te zijn voor iedereen.

TEKST: JAMEA KOFI (JAMEA.KOFI@RU.NL), GEOGRAFIE, PLANOLOGIE & MILIEU (GPM) RADBOUD UNIVERSITEIT, NIJMEGEN. ZIE OOK TRANSFORMINGLIBRARIES.NET

Hoe kan een bibliotheek een plek zijn voor iedereen wanneer bezoekers andere dingen willen en medewerkers andere visies hebben? En is er geen bepaald publiek dat de bibliotheek wil bereiken? Het openbare dat de bibliotheek wil uitstralen hangt samen met het idee van neutraliteit. Is het de taak van de bibliotheek om neutraal te zijn? Waar sta je voor als je neutraal bent? Welke boodschap wil je meegeven en welk imago straal je uit als de keuzes die je maakt altijd compromissen zijn? Wellicht zijn het juist die weloverwogen compromissen die de bibliotheek openbaar maken, en probeert zij met deze neutraal ogende besluiten er voor iedereen te zijn. Echter, ik beargumenteer dat juist de acceptatie en bovenal de omarming van maatwerk de pluraliteit van onze samenleving ten goede komt. De bibliotheek is niet neutraal maar pluraal. Er voor iedereen willen zijn is juist níet neutraal zijn, maar inzien dat iedereen wat anders nodig heeft. Neutraal zijn is een privilege, meegaan met de dominante groep is niet mogelijk voor iedereen.

Verschillende professionals en onderzoekers uit de bibliotheekwereld discussieerden afgelopen april over welke positie de bibliotheek actief kan innemen in de maatschappij. De bibliotheek stimuleert met haar activiteiten mensen om mee te doen in de maatschappij en biedt ze een plek om met elkaar samen te komen. De 'actieve' deelname aan de maatschappij maakt dat men meer vertrouwen heeft in de democratie, stelt een deelnemer tijdens diezelfde conferentie. Daarnaast zorgt die deelname voor democratische zelfverzekerdheid, legt ze ons uit, hoognodig in een tijd van toenemende polarisatie. Dit betekent dat mensen zich realiseren dat ze een stem hebben, en dat er als ze die gebruiken, iemand luistert, oftewel, in een democratie word je gehoord.

Hoewel de bijdrage aan de maatschappij en democratie positief is, vergeten we soms dat een democratie niet neutraal is. We leven in Nederland in een democratie en dit is al jaren ons normaal, maar dit maakt ons niet neutraal. Ook een democratie bestaat uit plichten, regels en verwachtingen. De handelingen

van bibliotheekmedewerkers en beleidsmakers komen uit een referentiekader, die van een mens.

Met een breed scala aan activiteiten en een uitgebreide collectie wil de bibliotheek alle soorten perspectieven aanbieden. Echter, op sommige momenten is het zichtbaar dat de bibliotheek en haar medewerkers hier keuzes in moeten maken, en staan ze voor de vraag: wil je echt alles aanbieden? Zo moeten ze vaak toch voor een praktische oplossing kiezen en compromissen sluiten vanwege beperkte budgetten en bestaande kaders. Zij geven aan dat de bibliotheek enerzijds een bepaald imago wil uitstralen en een bepaalde visie heeft, anderzijds moeten ze rekening houden met hun subsidieverstrekker, de gemeente.

De praktijk laat zien dat er ruimte is voor invulling door medewerkers, in bijvoorbeeld de programmering van activiteiten en tentoonstellingen. Hierbij wordt altijd gedacht aan de bezoekers en aan de mogelijke bezoekers. Het aantrekken van bezoekers, er proberen te zijn voor iedereen en de invulling van medewerkers zag ik samenkomen in de tentoonstelling 'Verhalen van de Stad' bij de Centrale Bibliotheek in Rotterdam. Hierin staat elke maand de (familie)geschiedenis van een Rotterdammer centraal, dit jaar ligt de focus op het koloniaal en het slavernijverleden van Rotterdam. Tijdens een meeloopdag was ik aanwezig bij een gesprek met een gastcollectioneur die pleitte voor een ontmoetingsplek in de bibliotheek voor de nazaten van tot slaaf gemaakten in Rotterdam. De erkenning van een zwarte bladzijde in de geschiedenis van de stad laat zien dat de bibliotheek een plek biedt voor Rotterdammers en openstaat voor initiatieven van bezoekers én medewerkers. Tijdens deze tentoonstelling zie ik dat de democratie hier werkt: een Rotterdammer wordt gehoord.

Rianne van Melik en Jamea Kofi van de Radboud Universiteit doen onderzoek naar openbare bibliotheken als sociale infrastructuur. In deze column bespreken ze om beurten hun belangrijkste bevindingen.